

OPĆI PODATCI			
IME I PREZIME		Damir Španić	
Naziv studija		Poslijediplomski sveučilišni studij Književnost i kulturni identitet	
Matični broj		167	
Naslov doktorske disertacije	Jezik rada	Hrvatski jezik	
	hrv.	GENERACIJA BEATNIKA I NJIHOVA RECEPCIJA U JUŽNOSLAVENSKIM KNJIŽEVNOSTIMA	
	engl.	THE BEAT GENERATION AND ITS RECEPTION IN THE SOUTH SLAVIC LITERATURES	
Područje / polje / grana		humanističke znanosti / filologija / teorija i povijest književnosti	
Mentor 1 titula, ime i prezime		prof. dr. sc. Denis Poniž	
Mentor 2 titula, ime i prezime		–	
Povjerenstvo za ocjenu doktorske disertacije	titula, ime i prezime	ustanova	e-pošta
	1. izv. prof. dr. sc. Sanja Runtić	Filozofski fakultet Osijek	sruntic@ffos.hr
	2. prof. dr. sc. Sanja Nikčević	Umjetnička akademija u Osijeku	sanja.nikcevic@uaos.hr
	3. prof. dr. sc. Denis Poniž	Institut für Slawistik, Universität Wien	denis.poniz@guest.arnes.si
Datum imenovanja povjerenstva	Fakultetsko vijeće, 25. studenoga 2015.		
OCJENA DOKTORSKE DISERTACIJE			
Doktorska disertacija Damira Španića (u produžetku ove ocjene: kandidat) <i>Generacija beatnika i njihova recepcija u južnoslavenskim književnostima</i> obuhvaća 368 stranica. Sastoji se od <i>Uvoda</i> (str. 1–2), četiriju poglavlja podijeljenih u više potpoglavlja (str. 3–226), <i>Zaključka</i> (str. 225–226), <i>Sažetka</i> (str. 227), <i>Bibliografije</i> (str. 228–253) i <i>Priloga</i> (str. 254–368). Prva tri poglavlja predstavljaju prvu cjelinu rada i nose naslove <i>Društvena i kulturna situacija u Americi nakon II. svjetskog rata</i> (str. 3–17), <i>Izvorna Generacija beatnika</i> (str. 18–104) i <i>Interpretacija odabranog korpusa: stilske inovacije i pisanje u službi eksperimenta</i> (str. 105–161). Posljednje, četvrto poglavlje <i>Recepcija književnosti Generacije beatnika u južnoslavenskim književnostima</i> (str. 162–224) čini drugu cjelinu rada. Uz iznimno opsežnu <i>Bibliografiju</i>, koja se sastoji od 376 bibliografskih jedinica, disertacija sadrži velik broj priloga (preslike rukopisa, pisama, prijevoda, naslovnica knjiga, ilustracija i mnoštvo drugih dokumenata) koji ne samo da ilustriraju kandidatove teze i saznanja nego i predstavljaju prvi cjelovit uvid u povijesne dimenzije recepcije <i>beatnika</i> na tlu ex-Jugoslavije. Pored toga, kandidat objavljuje i dokumente iz privatnog arhiva Voje Šindolića te tako nadopunjuje sliku recepcije <i>beat</i>-generacije na tlu ex-			

Jugoslavije, odjeka književnog pokreta koji je značajno utjecao i na nekolicinu autora ove provenijencije.

Nije slučajno što kandidat u *Uvodu* naglašava: »Uzevši u obzir potpunu odsutnost sustavnih istraživanja književnosti Generacije beatnika i, posebice, njihove recepcije u Hrvatskoj, odlučili smo se na ovo istraživanje kao pokušaj aktualizacije vrlo zanimljive i naizgled uske teme, no čije granice vrlo brzo nakon dubljeg zadiranja ispod površine postaju nepregledne« (2). No, svojim istraživanjem kandidat ipak uspostavlja neke metodološke »granice« i »okvire«. To je u prvom redu detaljan prikaz povijesne situacije, pri čemu svoje stavove ilustrira mnoštvom relevantne literature vezane ne samo uz povijesnu i kulturnu problematiku poslijeratne Amerike do kraja 1960-ih već i uz specifična pitanja o svim razinama pojavljivanja i recepcije književnosti Generacije beatnika. U drugom dijelu rada kandidat razmatra učinak toga književnog pokreta na nekolicinu književnika koji su živjeli u sasvim drugačijim uvjetima, imanentnima društvenoj i kulturnoj stvarnosti jedne komunističke zemlje. Pritom njegova analiza ne predstavlja samo površinski i shematizirani prikaz i taksativno nabranje činjenica, nego donosi brižljive usporedbe izjava i stavova različitih stručnjaka iz književnoteorijskoga i povijesnog područja, ali i povjesničara kulture, sociologa i estetičara.

Primjenu tog kandidatova principa možemo uočiti već u prvom poglavlju (*Društvena i kulturna situacija u Americi nakon II. svjetskog rata*). U više potpoglavlja kandidat vrlo jasno predstavlja dvoznačnu američku društvenu situaciju – s jedne strane samozadovoljstvo nakon pobjede u Drugom svjetskom ratu, a s druge strane strah i tjeskobu prouzrokovane Hladnim ratom i opasnošću od nuklearne kataklizme. Strah od komunizma stanovništvo je uvelike usmjeravao prema religijskoj baštini, dok su povoljne ekonomske prilike otvarale sjajne mogućnosti za viši osobni standard milijuna Amerikanaca. No brzi put u društvo konzumerizma prouzročio je nove probleme, od maloljetničke delikvencije i alkoholizma do psihičkih poremećaja. Govoreći o poslijeratnoj kulturi kandidat isto tako naglašava ambivalentnost društva i njegovih skupina; elitizam, konformizam, impersonalnost i emotivna hladnoća karakteristike su književnosti *nove kritike* (*New Criticism*), a suprotne tendencije razvidne su u književnim radovima njujorških pisaca okupljenih oko časopisa *Partisan Review* za koje kandidat ističe: »Ipak, iako se sadržaj njihovih tekstova postupno mijenjao, temeljni problem ostao je isti. Oni su prije svega nastavili biti politička skupina« (15). Pored skupina poput one koja se okupila oko časopisa *Partisan Review*, kandidat ističe da su se u Americi »ranih pedesetih godina započele izdvajati umjetničke enklave kao što su Black Mountain College u državi North Carolina te boheme na području North Beacha u San Franciscu i Greenwich Villagea u New Yorku« (16). U takvoj atmosferi ambivalentnih vrijednosti u društvu i kulturi rasla je pobuna koja je stvorila i beatnike.

O rađanju beat-generacije kandidat piše u sljedećem poglavlju (*Izvorna generacija beatnika*) te naglašava kako je pitanje »Tko su bili izvorni pripadnici generacije?« još uvijek u fokusu brojnih studija, otvoreno za nove izazove i moguće interpretacije. Uvažavajući te različite stavove i pristupe, istraživači beatničkog pokreta ipak se slažu da je broj izvornih autora relativno mali (kandidat ih nabroja na str. 21), ali se ideja beat-pokreta proširila i na nekolicinu autora koji stvaraju u šezdesetim godinama 20. stoljeća. Drugo potpoglavlje (3.1.2) bavi se etimologijom izraza *beat* koji je »skovan nekoliko godina kasnije (kada su neki vodeći beatnici već formirali svoje rane književne radove – op. D. P.), 1948., nakon što je Kerouac završio rad na svojoj prvoj kratkoj priči 'The Town and the City' (1950.)« (23). U nastavku ovoga poglavlja kandidat pruža detaljan prikaz evolucije beat-pokreta koji dijeli na dva razdoblja, usko povezana s višeznačnošću same riječi *beat*. Kandidat karakterizira prvo razdoblje kao »stanje potučenosti«, dok je drugo razdoblje »označeno spoznajom i ostvarenjem zajedničke vizije i sposobnošću da tu viziju predstave široj društvenoj zajednici« (27–28). Potpoglavlje 3.1.4 bavi se medijskom i kritičkom recepcijom pokreta, a potpoglavlje 3.2.1 razrađuje uzore, naslijeđa i teorijska uporišta među kojima se po autorovom mišljenju ističu *izgubljena generacija*, transcendentalizam (kao književni, vjerski i filozofski pokret 19. stoljeća), hipsteri, jazz glazbenici, esej Normana Mailera »The White Negro: Superficial Reflections on the Hipster«, egzistencijalizam, Oswald Spengler i njegova *Propast Zapada* te već spomenuta *bohema* i anarhizam. Uz te pažljivo razrađene i diskutirane poticaje, koji proizlaze iz povijesnih i društveno-filozofskih činjenica, kandidat u narednim potpoglavljima (3.2.1.6.1 do 3.2.1.10) traži izvore estetskih, idejnih i izražajnih modela *beatničke* književnosti.

Pronalazi ih u idejama Charlesa Olsona i njegove *poezije projekcije*, kod Williama Carlosa Williamsa, Wilhelma Reicha i Paula Goodmana, u velikoj mjeri i u dadaizmu i nadrealizmu. Posebno pitanje, obrađeno u potpoglavlju 3.2.1.10, bavi se utjecajem engleskoga romantičarskog pjesnika i mistika Williama Blakea na Allena Ginsberga i šire, na cijelu generaciju. Uz te »objektivne« primjere, kandidat u potpoglavlju 3.2.2 analizira veze i utjecaje triju osoba (Herberta Hunckea, Carla Salomona i Neala Cassadyja) na vodeće *beatnike*, od kojih je pogotovo od najvećeg značenja za pokret bio Huncke koji »ne samo da je predstavio beatnicima izraz **beat**, već i sam predstavlja utjelovljenje svega onoga što ta riječ predstavlja za Generaciju beatnika« (67). Huncke svojim utjecajem na Ginsberga utjelovljuje ono što kandidat u naslovu poglavlja naziva *Muze*. Ono što su za Ginsberga Huncke i Solomon, za Kerouaca jest Cassady, a za Burroughsa opet Huncke. Kandidat na jasan način analizira veze između autora i njihovih »muza«, ali nakon produbljene analize tih veza dodaje: »Bez obzira na mnoštvo uzora, jasno je da je Generacija beatnika prije svega zaseban i izvorni fenomen, nastao kao spontan odgovor na sasvim određeno društveno, kulturno i duhovno raspoloženje u Americi sredinom 20. stoljeća« (72). To je kandidatova polazna točka za prezentaciju *Autentičnog književnog izričaja* (potpoglavlje 3.3) u kojemu su razrađene razine *beatničke* poetike, estetike i književnih tehnika s mnoštvom citata i komentara koji vode prema nama već poznatoj intersubjektivnosti, poetici izvedbe (nastup, improvizacija), upotrebi tjelesnosti te prihvaćanju istočnih religijskih učenja (ponajprije budizma).

Sve spoznaje i svi podaci koje je kandidat predstavio u prijašnjim poglavljima detaljno se razrađuju u završnom poglavlju prvog dijela: *Interpretacija odabranog korpusa: stilske inovacije i pisanje u službi eksperimenta*. U dva potpoglavlja, 4.1. *Očevi književnog pokreta* i 4.2. *Uži beatnički krug*, svestrano i s mnoštvom citata predstavljeni su W. S. Burroughs, Jack Kerouac, Allen Ginsberg (»očevi«) te Gregory Corso, Gary Snyder, Lawrence Ferlinghetti i Michael McClure koji je u narednom poglavlju (4.3. *Osvrt na prisutnost beatničke poetike u kazalištu s naglaskom na Bradu Michaela McClurea*) prikazan i kao dramatičar. Bez obzira što su, kako će biti pokazano u sljedećem poglavlju o recepciji *beatničke* književnosti na tlu ex-Jugoslavije, spomenuti autori u prošlosti već doživljavali i u tim prostorima različite prikaze, koji sežu od usko informativnih do produbljenih teorijskih, kandidat je prvi, velikim poznavanjem građe, korištenjem relevantne literature i osobnim napomenama, stvorio kompleksan prikaz osebujnih svojstava njihovih antologijskih književnih radova. U potpoglavlju 4.4 (*Zaključak prije osvrta na recepciju: transnacionalna generacija na putu izvan književnih i državnih granica*) kandidat zaključuje: »Beatničko književno stvaralaštvo i njihove fizičke akcije u svojoj suštini odgovor su rastućoj globalizaciji, hegemoniji Sjedinjenih Američkih Država, političkom i društvenom konformizmu, etničkim, seksualnim i klasnim nejednakostima, posebice konzumerizmu i medijskom ludilu« (158). Na kraju poglavlja kandidat razmatra »ideju putovanja« kojom su *beat*-autori, prije svega Allen Ginsberg, prodrijeti u Europu (ne samo u njezin zapadni, već i u istočni dio), a uz to su ostvarili i putovanja u Indiju i u sjevernu Afriku.

Doprinos *beat*-generacije i diseminacija njezinih književnih djela izvan Sjedinjenih Američkih Država tema je o kojoj se može raspravljati na više načina. Kandidat u poglavlju *Recepcija književnosti Generacije beatnika u južnoslavenskim književnostima*, koje istodobno predstavlja drugi dio disertacije, primjenjuje metodu kompleksnog istraživanja utjecaja i veza autora *beat*-generacije s književnim autorima na tlu ex-Jugoslavije. Radi se o prvom takvom sveobuhvatnom istraživanju. Kandidat pritom najprije u prvom potpoglavlju (5.1) razmatra situaciju u tadašnjoj Jugoslaviji i (moguće) uvjete za recepciju *beatničke* književnosti. Najvažnija spoznaja jest da je ta književnost – u prvom dijelu kandidat je pokazao kako se radi, bez obzira na odsutnost »zajedničkog programa ili manifesta«, o korpusu djela s prepoznatljivim i ponavljajućim karakteristikama – na prostore ex-Jugoslavije dolazila u okvirima širega konsenzusa prihvaćanja zapadnjačkih vrijednosti i standarda. O tome kandidat piše u potpoglavlju (5.2.1) *Beatnička književnost kao intertekst raspršen u simbolima prodora zapadnjačke popularne kulture, glazbe i književnosti*. U nastavku analizira *prozu u trapericama*, *beatničku* poeziju Majetića i Majdaka te sve oblike omladinske pop kulture koja je izniknula najprepoznatljivije u tri bivše republike: Hrvatskoj, Sloveniji i Srbiji (potpoglavlja 5.2.1.1 i 5.2.1.2). U nastavku poglavlja kandidat pristupa klasičnoj recepciji prouzrokovanoj prijevodima *beatničkih* tekstova, stručne literature koja se bavi tim tekstovima, a i kritičkim prikazima domaćih autora. Najzanimljiviji dio istraživanja je otkrivanje osobnih veza

među američkim autorima i *beatnicima* u bivšoj Jugoslaviji. Kandidatu treba odati priznanje za upornost s kojom je došao do takoreći »zaboravljenih« autora među kojima su najprepoznatljiviji i za kandidatovo istraživanje najvažniji Vojo Šindolić i Milan Oklopdžić. Činjenica da je Šindolić ljubazno otvorio svoj osobni arhiv i kandidatu omogućio uvid u mnoštvo do sada nepoznatih dokumenata disertaciji daje sasvim novu dimenziju rekonstrukcije međusobnih susreta i suradnje Šindolića i Ginsberga. Prikupljene informacije, nadopunjene drugim kandidatovim istraživanjima, omogućile su detaljan pregled veza drugih autora s *beat*-generacijom, što je predmet potpoglavlja 5.2.4 *Pogled na elemente beatničke poetike u djelima drugih autora*. Svi budući istraživači toga književnopovijesnog fenomena morat će uvažavati kandidatove nalaze; dokumentacija prezentirana u *Prilozima* dodatno ilustrira njegove spoznaje. Jednom riječju: radi se o vrhunskom znanstvenom radu koji zaslužuje sve pohvale!

Zaključak rada rezimira najvažnije činjenice i po pravilu složene odgovore na ključna pitanja iz disertacije. Kandidat je svjestan poteškoća na koje je nailazio prilikom istraživanja, među kojima je najveća isprepletanje raznih književnih škola, pokreta i ideja, od kojih je *beat*-pokret samo jedan, pa tako dodaje: »Zbog toga izdvajati elemente specifično beatničke recepcije nije bio zahvalan posao, no ipak, smatramo kako smo, prikazavši jasne književne intertekstualne relacije, ispreplitanja s glazbom i popularnom kulturom te čak i svjetonazorske sličnosti među beatničkim i južnoslavenskim autorima, uspješno na primjerima pokazali da takva recepcija na prostorima južnoslavenskih književnosti i kulture nesumnjivo postoji« (225).

Mišljenje i prijedlog

Doktorska disertacija *Generacija beatnika i njihova recepcija u južnoslavenskim književnostima*, koju je predložio Damir Španić, samostalna je i dobro osmišljena znanstvena rasprava s područja kulturnih i književnih utjecaja. Kandidat je svojim radom dokazao visok stupanj poznavanja vrlo složene i po mnogim pitanjima još uvijek otvorene problematike razvoja, unutrašnjih odnosa među pojedinim autorima, teorijskih uporišta te uzora i naslijeđa književne skupine koja je sredinom prošlog stoljeća prerasla u značajan i utjecajan kulturni fenomen koji se iz Amerike proširio u Europu, a utjecao je i na neke od književnika na tlu bivše Jugoslavije. Kandidat je svoju znanstvenu raspravu strukturirao na način da njegovo istraživanje konkretnih književnih djela i njihovih autora, kao i odnosa među njima i njihovih intervencija u društvu, proizlazi iz šire američke kulturne i društvene situacije, koristeći se pritom fascinirajućim korpusom znanstvenih monografija i rasprava. Taj korpus kandidat upotrebljava pažljivo i u pravilu uvijek svoja saznanja ilustrira s više citata različitih autora znanstvenih rasprava i monografija. Pri tome je upotrijebio i međusobno dopunjavao više suvremenih književnopovijesnih i književnoteorijskih metoda, od intertekstualnih analiza, recepcijske estetike do semiotike kulture i strukturalističkih pristupa književnim radovima i osobnim poetikama najvažnijih predstavnika *beat*-generacije. Svojim radom, napisanim stilski pregledno i razumljivo ne samo za stručnjake nego i za širu kulturnu publiku, prikazima pojedinih teoretskih sklopova i zaključcima, dokazao je da ispunjava sve uvjete koji su postavljeni za doktorske radove. **Stoga Fakultetskom vijeću Filozofskog fakulteta u Osijeku predlažemo da prihvati pozitivnu ocjenu doktorske disertacije Damira Španića i odobri nastavak propisanog postupka obrane doktorske disertacije i stjecanje doktorata znanosti.**

	titula, ime i prezime	ustanova	e-pošta
Prijedlog povjerenstva za obranu doktorske disertacije (3 člana + 2 zamjenika)	1. izv. prof. dr. sc. Sanja Runtić	Filozofski fakultet Osijek	sruntic@ffos.hr
	2. prof. dr. sc. Sanja Nikčević	Umjetnička akademija u Osijeku	sanja.nikcevic@uaos.hr
	3. prof. dr. sc. Denis Poniž	Institut für Slawistik, Universität Wien	denis.poniz@guest.arnes.si
	4. prof. dr. sc. Goran Rem	Filozofski fakultet Osijek	grem@ffos.hr
	5. doc. dr. sc. Sanja Jukić	Filozofski fakultet Osijek	sjukic@ffos.hr
Prijedlog datuma,	datum	vrijeme	mjesto

vremena i mjesta obrane doktorske disertacije			
Povjerenstvo za ocjenu doktorske disertacije	titula, ime i prezime		potpis
	1. izv. prof. dr. sc. Sanja Runtić (predsjednica povjerenstva)		
	2. prof. dr. sc. Sanja Nikčević		
	3. prof. dr. sc. Denis Poniž		
Napomena			
Mjesto i datum			

Molimo Vas da ispunjeni Obrazac 3 pošaljete u elektroničkom i u tiskanom obliku (potpisan) referentu za doktorski studij u Uredu za studentska pitanja.